

Onderwijs en maatschappij

Lerarenopleiding **Secundair Onderwijs**

Eerste jaar

3 studiepunten

Welke maatschappelijke thema's moeten aan bod komen in ons onderwijs? Mag 'de maatschappij' eender welk thema opdringen aan leerkrachten? Door welke maatschappelijke factoren wordt ons onderwijs het meest beïnvloed?

Docent: Kendra Geeraerts

Onderwijs en Maatschappij 1

Onderwijsstructuur

Les 1 en Les 2

Titularissen: Sara Bosman, Kendra Geeraerts,
Annemiet Geldof, Marijke Michiels

Studiegebied Onderwijs
Professionele Bachelor Secundair Onderwijs
Academiejaar: 2020-2021

KdG
Expert

Karel de Grote Hogeschool

INHOUD

Inleiding	3
1 Vlaanderen en zijn bevoegdheden	4
1.1 Niveaus van besluitvorming	4
1.2 Onderwijsbevoegdheid	5
2 Onderwijswetgeving	6
2.1 Vrijheid van onderwijs	6
2.1.1 Vrijheid van inrichting van onderwijs	6
2.1.2 Vrijheid van schoolkeuze en inschrijvingsrecht	6
2.2 Pedagogisch project, schoolwerkplan en schoolreglement.....	8
2.3 Eindtermen, ontwikkelingsdoelen en leerplannen	9
2.4 Wet op de leerplicht.....	11
2.5 Kostenbeheersing van het onderwijs	11
3 Organisatie van het onderwijsbeleid	13
3.1 Gemeenschapsbeleid	13
3.1.1 Minister van Onderwijs en zijn kabinet.....	13
3.1.2 Departement Onderwijs en Vorming en de agentschappen.....	13
3.1.3 Vlaamse Onderwijsraad	14
3.2 Onderwijsnetten.....	14
3.2.1 Het gemeenschapsonderwijs (GO!).....	14
3.2.2 Het gesubsidieerd officieel onderwijs	15
3.2.3 Het gesubsidieerd vrij onderwijs	15
3.3 Algemeen beheer op lokaal mesoniveau	16
3.3.1 De school en de directie.....	16
3.3.2 Inrichtende machten en schoolbesturen	17
3.3.3 Scholengemeenschappen	17
4 Onderwijsniveaus	18
4.1 Het basisonderwijs	18
4.2 Het secundair onderwijs	19
4.2.1 Gewoon secundair onderwijs	19

4.2.2 Deeltijds secundair onderwijs	21
4.2.3 Examencommissie Secundair Onderwijs	22
4.3 Het hoger onderwijs	22
4.3.1 Gradaatsopleidingen	23
4.3.2 Bacheloropleidingen	23
4.3.3 Masteropleidingen	23
4.3.4 Voortgezette opleidingen	23
4.3.5 Postgraduat en na- en bijscholingen	24
4.3.6 Doctoraatsopleidingen	24
4.4 Anderstalige nieuwkomers	25
4.5 Volwassenonderwijs	25
4.6 Deeltijds kunstonderwijs	26
5 Onderwijshervorming	27
5.1 Vanuit een visie	27
5.2 De doelstellingen van de modernisering	28
5.3 Hoe ziet het onderwijs er dan concreet uit?	28
6 Kwaliteitszorg en ondersteuning	31
6.1 De Onderwijsinspectie	31
6.2 Entiteit Curriculum	33
6.3 Pedagogische begeleidingsdiensten	33
6.4 Centrum voor leerlingenbegeleiding	33
Referenties	35

INLEIDING

In dit onderdeel wordt een overzicht gegeven van de structuur van het onderwijslandschap in Vlaanderen en van de verschillende personen en instanties die een rol spelen in het onderwijsbeleid.

In het onderwijslandschap kunnen er drie niveaus onderscheiden worden:

- het macroniveau (beleidsniveau): dit niveau betreft het centrale onderwijsbeleid dat betrekking heeft op alle scholen, bijvoorbeeld de onderwijswetgeving, de structuur van het Vlaamse onderwijs, het opstellen van de eindtermen, de inspectie en de pedagogische begeleiding, enz.
- het mesoniveau (schoolniveau): dit niveau omvat alle aspecten die betrekking hebben op de concrete organisatie van een school of scholengemeenschap, bijvoorbeeld de inrichtende macht, het schoolreglement, de organisatie van infomomenten voor ouders, de klasindeling, enz.
- het microniveau (klasniveau): hierbij gaat het om de organisatie en de planning van de concrete onderwijsleersituatie in een klasgroep. Op dit niveau staat de interactie tussen de leerkracht en de klasgroep of individuele leerling centraal, bijvoorbeeld het voeren van een klasgesprek rond pesten, aanbrengen van leerinhouden via groepswork, het opstellen van extra oefeningen voor een individuele leerling, enz. (Standaert et al., 2007).

Dit cursusonderdeel zal voornamelijk de aandacht vestigen op het macro- en mesoniveau. In de eerste hoofdstukken wordt algemene informatie gegeven over de organisatie van Vlaanderen en haar onderwijssysteem. In het vierde hoofdstuk worden de onderwijsniveaus toegelicht. De onderwijshervorming behandelen we kort in het 5^e hoofdstuk. De verschillende instanties die de onderwijskwaliteit bewaken en die zorgen voor de nodige ondersteuning komen aan bod in het zesde hoofdstuk.

1 VLAANDEREN EN ZIJN BEVOEGDHEDEN

In dit onderdeel wordt de politieke structuur van België en de plaats van het Vlaamse onderwijs in het politieke landschap geschetst.

1.1 Niveaus van besluitvorming

Vandaag zijn er naast de gemeenten en provincies drie niveaus van besluitvorming met hun eigen wetgevende en uitvoerende organen: de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten (Kelchtermans & Labbe, 2006).

De federale overheid is bevoegd voor alle materies van nationaal belang en oefent controle uit over belangrijke instrumenten en sectoren. Deze bevoegdheden zijn onder meer 'financiën', 'binnenlandse en buitenlandse zaken', 'sociale zekerheid' en 'werkloosheid'.

De gemeenschappen zijn bevoegd voor de persoonsgebonden materies. Enkele voorbeelden van persoonsgebonden materies zijn: onderwijs, gezondheidszorg, sociale zekerheid... Dit zijn de beleidsdomeinen waarbij de dienstverlening aan de bevolking nauw samenhangt met de taal waarin die dienstverlening moet gebeuren. De gemeenschappen hebben dus geen grondgebied maar elke gemeenschap heeft de bevoegdheid over het corresponderende taalgebied. In tweetalig Brussel gelden de beslissingen van de gemeenschappen enkel voor de instellingen van Brussel-Hoofdstad die op basis van hun organisatorische kenmerken behoren tot de Vlaamse of Waalse gemeenschap.

Er zijn drie gemeenschappen. De Vlaamse Gemeenschap verzamelt de inwoners van het Nederlandse taalgebied en de Nederlandstaligen in Brussel. De Franse Gemeenschap groepeerde de inwoners van het Franse taalgebied en de Franstaligen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Duitstalige Gemeenschap verzamelt de circa 70000 inwoners van het Duitse taalgebied.

Figuur 1: Vlaamse Gemeenschap

Figuur 2: Franse Gemeenschap

Figuur 3: Duitstalige Gemeenschap

De gewesten zijn bevoegd voor de grondgebonden, economische materies. Dit zijn onder meer de beleidsdomeinen 'landbouw en visserij', 'leefmilieu, natuur en energie' en 'werk en sociale economie'.

Er zijn drie gewesten: Het Vlaams, het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het Vlaams Gewest omvat het Nederlandse taalgebied met de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. Het Waals Gewest omvat het Franse en Duitse taalgebied met de provincies Waals-Brabant, Henegouwen, Luik, Namen en Luxemburg. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest valt samen met het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, waar beide talen volgens de grondwet op gelijke voet behandeld moeten worden. De gewesten en gemeenschappen hebben elk hun eigen wetgevende en uitvoerende organen, meer bepaald de parlementen en de regeringen. In Vlaanderen zijn de gewestelijke- en gemeenschapsinstellingen samengesmolten. In Vlaanderen is er dus maar één parlement en één regering (Vlaamse Overheid, n.d.).

Figuur 4: Het Vlaams, het Waals en het Brussels Gewest

1.2 Onderwijsbevoegdheid

Na de grondwetherziening van 15 juli 1988, behoort de verantwoordelijkheid voor onderwijsmateries vanaf 1989 toe aan de gemeenschappen. Binnen de Vlaamse Regering is de onderwijsminister verantwoordelijk voor bijna alle aspecten van het onderwijsbeleid, van het kleuteronderwijs tot en met het hoger onderwijs. De federale overheid behoudt echter enkele onderwijsbevoegdheden:

- het bepalen van begin en einde van de leerplicht;
- het vastleggen van de minimumvoorwaarden voor het behalen van een diploma;
- het bepalen van de pensioenen van het onderwijspersoneel (Vlaamse Overheid, 2008).

2 ONDERWIJSWETGEVING

In dit hoofdstuk is er aandacht voor de belangrijkste principes van de Vlaamse onderwijswetgeving en het Vlaamse onderwijsbeleid.

2.1 Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs is een belangrijk recht binnen het onderwijsbeleid dat door de Belgische grondwet wordt gegarandeerd. Deze vrijheid van onderwijs komt voort uit de schoolpactwet (1959)¹. Het principe vrijheid van onderwijs impliceert twee basisprincipes: vrijheid van inrichting van onderwijs ('pedagogische vrijheid') en vrijheid van schoolkeuze en inschrijvingsrecht (Kelchtermans & Labbe, 2006).

2.1.1 Vrijheid van inrichting van onderwijs

Het eerste principe dat de Belgische grondwet garandeert, is de vrijheid van inrichting van onderwijs of in onderwijskringen de 'pedagogische vrijheid' genoemd. Dat betekent dat "elke natuurlijke persoon of rechtspersoon onderwijs mag organiseren en daarvoor instellingen kan oprichten" (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

De inrichter(s) van een school, genoemd de inrichtende macht (zie 3.3.2), beschikken door de 'pedagogische vrijheid' over een grote autonomie. Ze hebben de mogelijkheid om vrij de pedagogische en levensbeschouwelijke opvattingen te kiezen waarop hun onderwijs wordt gebaseerd. Ze hebben de vrijheid om hun eigen leerplannen en lessentabellen samen te stellen en ze zijn zelf verantwoordelijk voor de rekrutering van het personeel. Tenslotte kiest elke inrichtende macht vrij haar onderwijsmethoden.

Deze autonomie is niet oneindig. In ruil voor erkenning en financiële steun van de overheid moet de inrichtende macht een zekere vorm van overheidscontrole aanvaarden. Scholen moeten eindtermen en lessentabellen in acht nemen. Verder moet de school gehuisvest zijn in gebouwen die beantwoorden aan de hygiëne en veiligheidsvoorschriften en moeten ze beschikken over voldoende onderwijs- en algemeen schoolmateriaal om aan de pedagogische vereisten te voldoen (Kelchtermans & Labbe, 2006).

2.1.2 Vrijheid van schoolkeuze en inschrijvingsrecht

Het tweede basisprincipe vrijheid van schoolkeuze en inschrijvingsrecht houdt in dat "ouders en hun kinderen over een school naar keuze moeten kunnen beschikken op een redelijke afstand van de woonplaats" (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

¹ De schoolpactwet is het resultaat van de tweede schoolstrijd (1950-1958).

Door dit recht op inschrijving heeft de school een aanvaardingsplicht. Dit betekent dat elke leerling die voldoet aan de toelatingsvoorwaarden (leeftijd en bekwaamheid) het recht heeft zich in te schrijven in de door de ouders gekozen school. Dit recht maakt het voor ouders mogelijk om vrijuit een school te kunnen kiezen binnen een waaier van pedagogische projecten. Er zijn slechts een beperkt aantal criteria waarop een school zich kan baseren om de inschrijving te weigeren of een leerling door te verwijzen. De redenen om een leerling te weigeren werden volgens de wet strikt vastgelegd. Een toekomstige inschrijving mag enkel geweigerd worden wanneer:

- de leerling niet beantwoordt aan de toelatingsvoorwaarden (leeftijd en bekwaamheid);
- de materiële omstandigheden in de school de inschrijving niet toelaten of de inschrijving niet kan gebeuren omwille van veiligheidsoverwegingen;
- de leerling of ouders niet akkoord gaan met het pedagogisch project en dit niet willen ondertekenen (zie 2.2);
- de draagkracht van de school het niet toelaat een passend aanbod te bieden aan een leerling met een ernstige fysieke of psychische handicap waardoor de ontwikkeling van het kind in gedrang komt (Kelchtermans & Labbe, 2006).
- een leerling 'definitief uitgesloten' is uit de school. Dit betekent dat de leerling het vorige of daaraan voorafgaande schooljaar een tuchtsanctie kreeg en uit de school werd gezet.
- De school kan in de loop van het schooljaar een leerling weigeren die datzelfde schooljaar in een andere school werd uitgesloten. Dit kan enkel als de scholen daarover afspraken maken in het *Lokaal overlegplatform* (LOP)².

Het kamperen aan de schoolpoort behoort tot het verleden.

Het principe van chronologie (wie eerst komt, wordt eerst ingeschreven), is voortaan niet meer van toepassing voor wie zich wil inschrijven in het eerste jaar van het secundair.

De Vlaamse regering heeft beslist dat alle secundaire scholen met een (mogelijk) capaciteitsprobleem verplicht gebruik moeten maken van een online aanmeldingssysteem. In de steden Antwerpen, Gent en Brussel geldt de verplichting voor alle scholen. Loting wordt daarbij het leidende principe.

² Over heel Vlaanderen zijn er LOKALE OVERLEGPLATFORMS of LOP's actief, zowel in het basis- als het secundair onderwijs. Het LOP is een vergadering van directies van scholen en CLB's, schoolpersoneel, ouders én leerlingen, lokale partners en organisaties van allochtonen en armen, integratiecentra, onthaalbureaus voor nieuwkomers en schoolopbouwwerk. Ze werken allemaal samen om de scholieren in hun stad of gemeente gelijke onderwijskansen te bieden. Het LOP geeft advies, steunt bij het inschrijvingsrecht en bemiddelt bij weigeringen (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

Er komt in heel Vlaanderen en Brussel één moment waarop het aanmelden start en één waarop het inschrijven start, voor alle middelbare scholen. Ook scholen die niet digitaal laten aanmelden, moeten de tijdlijn respecteren. Zo worden dubbele inschrijvingen vermeden.

De dubbele contingentering, een complexe verdeelsleutel die de sociale mix in scholen moest garanderen, wordt afgeschaft in het secundair onderwijs. In de plaats krijgen scholen de mogelijkheid om 20% van hun vrije plaatsen voor te behouden aan ondervertegenwoordigde groepen. De voorrangsregels voor broers, zussen en kinderen van personeel blijven. In Brussel wordt de voorrang voor Nederlandstalige leerlingen in de Nederlandstalige scholen opgetrokken van 55 naar 65%.

2.2 Pedagogisch project, schoolwerkplan en schoolreglement

Het pedagogisch project wordt opgesteld door de inrichtende macht van de school. In het pedagogisch project formuleert de inrichtende macht de algemene visie op onderwijs en opvoeding gekaderd in een religieuze of filosofische inspiratie. Het pedagogisch project geeft weer hoe de inrichtende macht tegen de functie van de school in de maatschappij aankijkt.

Het pedagogisch project wordt opgenomen in het schoolwerkplan. Verder wordt de algemene organisatie van de school (o.a. de opdeling van de leerlingen, de manier van beoordelen, enz.) in dit document omschreven. Hierbij wordt er rekening gehouden met de geformuleerde visie op opvoeding en onderwijs. De praktische vertaling van het pedagogisch project maakt dus deel uit van het schoolwerkplan. Verder bevat het schoolwerkplan een werkplanning waarbij de school bepaalde activiteiten op korte termijn en lange termijn vooropstelt. Deze planning wordt gedurende het schooljaar telkens aangepast en is dus variabel. Tenslotte wordt het schoolreglement ook toegevoegd aan het schoolwerkplan (Standaert et al., 2007).

Het schoolreglement zorgt ervoor dat het dagelijkse leven op school goed verloopt. Het regelt de relaties tussen de school, de leerlingen en de ouders. De rechten en plichten van de ouders en de leerlingen enerzijds en van het schoolbestuur anderzijds worden geformuleerd. Het schoolreglement bevat de regels voor orde en tucht en de beroepsprocedure voor examenresultaten (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

2.3 Eindtermen, ontwikkelingsdoelen en leerplannen

Wat is het?

Eindtermen en **ontwikkelingsdoelen** zijn de door de overheid bepaalde minimumdoelen van ons onderwijs.

Ze bepalen voor de leerlingenpopulatie in het gewoon lager onderwijs, het gewoon secundair onderwijs, de basiseducatie en het secundair volwassenenonderwijs een minimum aan:

- Kennis
- Inzicht
- Vaardigheden
- Attitudes

De onderwijsinspectie gaat in de scholen en centra na of en in welke mate de onderwijsdoelstellingen worden nagestreefd of bereikt.

Online

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen die momenteel van kracht zijn, vind je op de website Onderwijsdoelen.

Leerplannen zijn meer concrete 'vertalingen' van die eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De onderwijskoepels maken leerplannen. Dat betekent dus dat in een katholieke school soms andere inhouden of invalshoeken kunnen gekozen worden dan in bv. het gemeenschapsonderwijs. Onderwijskoepels voegen vaak ook uitbreidingsdoelen toe. Dat zijn inhouden die bovenop de minimumdoelen komen.

Nieuwe eindtermen in het secundair onderwijs

Vanaf september 2019 werden nieuwe eindtermen ingevoerd in het secundair onderwijs. Dat verloopt parallel aan de invoering van de modernisering van het secundair onderwijs. Vanaf 1 september 2019 werken de A- en de B-stroom met eindtermen, geordend volgens sleutelcompetenties. In het schooljaar 2019-2020 ging het 1ste leerjaar van de 1ste graad van het gewoon secundair onderwijs en van opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs van start met nieuwe eindtermen. In 2020-2021 start het 2de leerjaar van de 1ste graad.

Voor de nieuwe eindtermen geldt:

- Alle eindtermen zijn te **bereiken** bij de **leerlingengroep**.
- De eindtermen **basisgeletterdheid** moeten door **elke individuele leerling** bereikt worden op het einde van de eerste graad, zowel in de A-stroom als in de B-stroom.

- Eindtermen die een **attitude** aangeven, zijn door de school bij de leerlingen **na te streven**. De school moet kunnen aantonen dat ze inspanningen levert om de leerlingen die eindtermen te laten bereiken.
- Voor Nederlands zijn **uitbreidingsdoelen** bepaald. Dat zijn extra doelen met een groter abstractieniveau of met een hogere moeilijkheidsgraad die door een bepaalde leerlingenpopulatie kunnen worden bereikt.

De eindtermen moeten letterlijk opgenomen zijn in de leerplannen die de school gebruikt.

Gewoon lager onderwijs, 2e en 3e graad van het secundair onderwijs en volwassenenonderwijs: eindtermen

- **Vak- of leergebiedoverschrijdende eindtermen** en eindtermen die een **attitude** aangeven, zijn door de school bij de leerlingen **na te streven**. De school moet kunnen aantonen dat ze inspanningen levert om de leerlingen die eindtermen te laten bereiken.
- De **andere eindtermen**, ook de specifieke eindtermen, zijn **te bereiken**.

De eindtermen moeten duidelijk verwerkt zijn in de leerplannen die de school gebruikt.

Kleuteronderwijs en buitengewoon onderwijs: ontwikkelingsdoelen

Het kleuteronderwijs en het buitengewoon onderwijs werken met **ontwikkelingsdoelen**. Dat zijn minimumdoelen die de school bij haar leerlingen moet **nastreven**.

De ontwikkelingsdoelen moeten duidelijk verwerkt zijn in de leerplannen die de school gebruikt.

Deeltijds kunstonderwijs: basiscompetenties en beroepskwalificaties

Vanaf het schooljaar 2018-2019 is het vernieuwde deeltijds kunstonderwijs ingevoerd.

- In de 1ste, 2de en 3de graad zijn er voor elke graad van elk domein **basiscompetenties**. Die zijn **te bereiken** door elke leerling.
- Voor de 4de graad is er voor elke studierichting een **beroepskwalificatie**. Daarin vind je de competenties terug die elke leerling **moet verwerven**.

2.4 Wet op de leerplicht

Volgens de Belgische grondwet heeft elk kind het recht om onderwijs te volgen. De leerplicht komt aan deze doelstelling tegemoet.

“De leerplicht begint op 1 september van het jaar waarin een kind vijf jaar wordt en duurt dertien volle schooljaren. De leerplicht eindigt op de achttiende verjaardag of op 30 juni van het kalenderjaar waarin de jongere achttien wordt” (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2020a).

Leerlingen die achttien jaar zijn, kunnen niet verplicht worden om tot het einde van het schooljaar de lessen te volgen. De leerplicht is voltijds tot de leeftijd van vijftien of zestien jaar. De voltijdse leerplicht omvat sinds 1 september 2020 het laatste jaar kleuteronderwijs (minstens 290 halve lesdagen), het lager onderwijs en tenminste de eerste twee jaren van het voltijds secundair onderwijs. De voltijdse leerplicht gaat niet verder dan de leeftijd van zestien jaar. Nadien kunnen leerlingen verder voltijds onderwijs volgen of opteren om zich aan te sluiten bij een deeltijds programma (Kelchtermans & Labbe, 2006).

De leerplicht geldt voor alle kinderen die in België verblijven. Kinderen met een vreemde nationaliteit zijn eveneens onderworpen aan de leerplicht. Hieruit volgt dat scholen kinderen zonder een verblijfsvergunning niet mogen weigeren (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

Leerplicht is niet hetzelfde als schoolplicht. Ouders kunnen ervoor kiezen om aan de vereiste van de leerplicht te voldoen via huisonderwijs. Huisonderwijs omvat onderwijs georganiseerd door particulieren (bv. ouders zelf), onderwijs georganiseerd door een privé-school en zelfstudie (Kelchtermans & Labbe, 2006).

Kinderen met bijzondere noden kunnen mits toestemming permanent onderwijs aan huis volgen. Wanneer er sprake is van een zeer ernstige psychische en/of fysieke handicap kan de leerplicht worden opgeheven (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

Kinderen die op vijf of zes jaar willen doorstromen naar het gewoon lager onderwijs in een Nederlandstalige school kunnen dit enkel als ze eerst een jaar lang regelmatig naar de Nederlandstalige kleuterklas gaan of een taalproef afleggen (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2010b).

2.5 Kostenbeheersing van het onderwijs

Volgens de Belgische grondwet is onderwijs tot het einde van de leerplicht kosteloos. Scholen gesubsidieerd of gefinancierd door de overheid mogen geen inschrijvingsgeld vragen.

In het basisonderwijs moeten ouders niet tegemoet komen aan kosten die nodig zijn om de eindtermen te bereiken en de ontwikkelingsdoelen na te streven. Vanaf 1 september

2008 werd bovendien in het basisonderwijs een dubbele maximumfactuur ingevoerd om de kosten voor de ouders te beperken. De dubbele maximumfactuur omvat enerzijds de scherpe maximumfactuur en anderzijds de minder scherpe maximumfactuur.

- De **scherpe maximumfactuur** geldt voor activiteiten die maximaal één dag in beslag nemen en voor materialen die leerlingen via de school moeten aankopen. Meer informatie vind je op:

Online

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/schoolkosten-in-het-secundair-onderwijs>

De nieuwe factuur bedraagt vanaf schooljaar 2019-2020 maximaal per schooljaar voor een kleuter 45 euro en voor een leerling van het lager onderwijs 90 euro.

- De **minder scherpe maximumfactuur** heeft betrekking op uitstappen die meer dan één dag duren. In het kleuteronderwijs mogen hiervoor geen kosten aangerekend worden. Voor de volledige duur van het lager onderwijs is het maximumbedrag 445 euro (in schooljaar 2020-2021), verspreid dus over de 6 leerjaren. De school vermeldt ook op welke manier ze de bijdragen bij de ouders opvraagt: een betaling om de 3 maanden, een maandelijks factuur ... De school kan zelf beslissen hoe ze dat doet, maar ze kan niet vragen om het totale bedrag in 1 keer te betalen. Ze moet minstens 3 betaalmomenten (gespreid over het schooljaar) voorzien.

In het secundair onderwijs is er geen volledige kosteloosheid. Er mogen wettelijk bepaalde bijdragen gevraagd worden voor activiteiten en benodigdheden. De school moet wel kunnen aantonen dat het gaat om verantwoorde en essentiële kosten die aansluiten bij het curriculum van de leerling. Zie ook <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/vragen-over-de-maximumfactuur>. De lijst met bijdragen moet opgenomen worden in het schoolreglement. Hierin moet ook aandacht besteed worden aan afwijkingen voor minder bemiddelde gezinnen. Ouders met een laag inkomen kunnen in het secundair onderwijs een beroep doen op een schooltoelage en in het hoger onderwijs op een studietoelage. Om deze toelage te kunnen verkrijgen, moet de leerling/student tegemoet komen aan een aantal voorwaarden, o.a. moet de leerling/student beschikken over de Belgische nationaliteit (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

Online

3 ORGANISATIE VAN HET ONDERWIJSBELEID

In dit onderdeel wordt de organisatie van het onderwijsbeleid op macro- en mesoniveau toegelicht.

3.1 Gemeenschapsbeleid

3.1.1 Minister van Onderwijs en zijn kabinet

De Gemeenschapsminister van Onderwijs is bevoegd voor het algemeen beleid van het onderwijs. Sinds oktober 2019 is Ben Weyts Vlaams Minister van Onderwijs, Sport en Dierenwelzijn en Vlaamse Rand. Hij is tevens Viceminister-president van de Vlaamse Regering.

De minister wordt bijgestaan door het kabinet. Dit zijn persoonlijke medewerkers en adviseurs die de minister zelf kiest. Het kabinet is voor de vormgeving van het onderwijsbeleid van centraal belang. Het bereidt beslissingen voor, verzamelt informatie, legt contacten, voert onderhandelingen en geeft adviezen (Kelchtermans & Labbe, 2006).

3.1.2 Departement Onderwijs en Vorming en de agentschappen

De minister wordt bij de uitvoering van het beleid ondersteund door het departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse Gemeenschap. Het departement staat in voor de beleidsvoorbereidende taken.

Vier agentschappen nemen de uitvoerende taken op zich:

- het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS)
- het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION)
- de Onderwijsinspectie
- het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) (basisonderwijs, secundair onderwijs, deeltijds kunstonderwijs, centra voor leerlingenbegeleiding, inspectie en begeleiding)

De directeur-generaal is hoofd van het departement en zorgt voor een goede samenwerking tussen de minister, het kabinet van de minister en het departement (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

3.1.3 Vlaamse Onderwijsraad

De Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) is een Vlaamse openbare instelling die een belangrijke rol speelt bij de voorbereiding van het onderwijsbeleid.

De VLOR bestaat uit een Algemene Raad, een raad per onderwijsniveau (basis, secundair en hoger) en een raad voor het volwassenenonderwijs.

In elke raad zetelen vertegenwoordigers uit het hele onderwijslandschap (Vlaamse Onderwijsraad, 2010):

- schoolbesturen uit de verschillende onderwijsnetten;
- besturen van vormings- en opleidingscentra;
- directeurs en instellingshoofden;
- personeel (vakbonden en ervaringsdeskundigen);
- leerlingen, studenten, cursisten en ouders;
- centra voor leerlingenbegeleiding;
- socio-culturele en socio-economische organisaties.

De voornaamste opdracht van de VLOR is het verlenen van advies. De raad beoordeelt de beleidsplannen van de overheid en doet zelf voorstellen over het Vlaamse onderwijsbeleid.

De raad toetst of voorstellen van de overheid wenselijk, haalbaar en aanvaardbaar zijn voor de onderwijswereld en de samenleving. Bij de uitwerking van alle voorontwerpen van decreten over onderwijs is de minister verplicht om advies van de VLOR in te winnen.

Verder is de VLOR een platform waar verschillende partners uit het Vlaamse onderwijsveld met elkaar kunnen overleggen.

Een derde opdracht van de VLOR is onderzoek. De raad maakt hierbij gebruik van bestaande onderzoeksresultaten en rapporten of vertrouwt zelf studieopdrachten toe aan deskundigen (Kelchtermans & Labbe, 2006).

3.2 Onderwijsnetten

Scholen die behoren tot verschillende inrichtende machten worden gegroepeerd in onderwijsnetten. Er zijn drie onderwijsnetten: het gemeenschapsonderwijs (GO!), het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO) en het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO).

3.2.1 Het gemeenschapsonderwijs (GO!)

Tot het gemeenschapsonderwijs behoren de onderwijsvoorzieningen opgericht in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap en ook rechtstreeks gefinancierd. Scholen die behoren tot dit onderwijsnet worden door de grondwet verplicht neutraal onderwijs aan te bieden. Ze moeten de religieuze, filosofische of ideologische overtuigingen van de ouders en de leerlingen respecteren (Kelchtermans & Labbe, 2006).

3.2.2 Het gesubsidieerd officieel onderwijs

Tot het gesubsidieerd officieel onderwijs behoren de onderwijsvoorzieningen georganiseerd door provincies en gemeenten. Binnen dit onderwijsnet kunnen we twee koepels onderscheiden waarin de inrichtende machten van dit onderwijsnet zich verenigen: Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) en Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV). Deze koepelorganisaties bieden ondersteuning aan de inrichtende machten en nemen taken van hen over. Ze vertegenwoordigen de inrichtende machten bijvoorbeeld tijdens onderhandelingen met de overheid en stellen leerplannen en lessentabellen op (Kelchtermans & Labbe, 2006).

3.2.3 Het gesubsidieerd vrij onderwijs

Tot het gesubsidieerd vrij onderwijs behoren de onderwijsvoorzieningen georganiseerd door vrije verenigingen of vzw's. Binnen het gesubsidieerd onderwijs kunnen we een onderscheid maken tussen scholen gebonden aan een godsdienst, namelijk confessionele scholen (zoals katholieke, protestantse, joodse, orthodoxe, islamitische scholen) en scholen die specifieke pedagogische methodes toepassen (zoals freinetscholen, de Montessorischolen en Steinerscholen).

Katholieke scholen maken veruit het grootste deel uit van het vrij onderwijs. De inrichtende machten verenigen zich in de koepel 'Katholiek Onderwijs Vlaanderen', in het onderwijslandschap ook wel 'de Guimardstraat'

genoemd. Net zoals binnen het gesubsidieerd officieel onderwijs, vertegenwoordigt deze organisatie het katholiek onderwijs op gemeenschapsniveau en geven de inrichtende machten en aantal taken uit handen aan deze koepelorganisatie (Kelchtermans & Labbe, 2006).

Naast de katholieke scholen zijn er nog enkele andere: Steinerscholen, Protestantse scholen, ander methodescholen... Zij verenigden zich in het overlegplatform Overleg Kleine Onderwijsverstrekkers (OKO)(OKO, 2020).

3.3 Algemeen beheer op lokaal mesoniveau

3.3.1 De school en de directie

Een school bestaat uit één of meer vestigingsplaatsen waar pedagogische en onderwijskundige activiteiten centraal staan. De dagelijkse leiding van een school wordt toevertrouwd aan de directie. Afhankelijk van de grootte van de school bestaat de directie uit één of meer personen.

Het takenpakket van de directie is omvangrijk. De directeur staat in voor de registratie van de leerlingen en hun administratieve dossiers. Hij of zij is medeverantwoordelijk voor de beslissingen over de aanwending van de financiële middelen. Hij of zij is verantwoordelijk voor het materiaalbeheer van de school, voor het onderhoud en de herstellingen wanneer nodig en voor de aankoop van de schooluitrusting. Hij of zij staat in voor de opstelling van het schoolreglement en bewaakt de orde en tucht op de school. Op het vlak van personeelszaken houdt de directeur zich voornamelijk bezig met het selecteren en aanwerven van tijdelijk personeel, het voorbereiden van vaste benoemingen, het invullen van de concrete taakinfilling van elk personeelslid met de daaraan gekoppelde functieomschrijving, de begeleiding en de evaluatie en het in kaart brengen van de nascholingsbehoeften bij zijn personeel.

Hij of zij draagt de verantwoordelijkheid voor de coördinatie op schoolniveau door o.a. klassen te bezoeken, door persoonlijk contact met het personeel te onderhouden en door de organisatie van personeelsvergaderingen omtrent pedagogische kwesties, de keuze van didactisch materiaal en onderwijsmethoden.

De directeur is ook verantwoordelijk voor alle contacten naar buiten toe (o.a. met de inspectie, pedagogische begeleidingsdiensten en ouders) en voor de public relations van de school.

De directeur en de leraars zijn onderworpen aan de autoriteit van de inrichtende macht van de school (Kelchtermans & Labbe, 2006).

3.3.2 Inrichtende machten en schoolbesturen

De inrichtende macht is verantwoordelijk voor het goed functioneren van één of meer scholen. Om dit te kunnen verwezenlijken, werven de leden van de inrichtende macht directie en leraren aan. Ze ontvangen eveneens de werkingsmiddelen voor de school/scholen van het Ministerie van Onderwijs en Vorming. Verder werken ze een pedagogisch project uit voor de school/scholen onder haar bevoegdheid. Ze beschikken over de autonomie om zelf leerplannen en lessentabellen samen te stellen. Deze opdrachten besteden ze meestal uit aan de koepelorganisatie waartoe ze behoren (zie 3.2). De inrichtende macht is de eigenaar van de schoolgebouwen of huurt deze. Een inrichtende macht kan de overheid, een natuurlijk persoon of een rechtspersoon zijn. In het basisonderwijs wordt een inrichtende macht een schoolbestuur genoemd (Vlaams Ministerie voor Onderwijs en Vorming, n.d.a).

3.3.3 Scholengemeenschappen

Een scholengemeenschap bestaat uit een aantal verschillende scholen van eenzelfde onderwijsniveau (basis- of secundair onderwijs). Ze kunnen wel verschillen wat betreft inrichtende macht en het onderwijsnet waartoe ze behoren. Deze scholen vergroten hun lokale draagkracht door op een verschillende vlakken samen te werken. Scholen kunnen specifieke taken toewijzen aan het niveau van de scholengemeenschap (bv. de rekrutering van personeel), ze kunnen gezamenlijk administratief personeel inzetten, enz. Binnen het secundair onderwijs maakt een scholengemeenschap het voor de leerlingen gemakkelijker om door te stromen van de ene naar de andere school en kunnen leerlingen gemakkelijker studiekeuzes maken die aansluiten bij hun werkelijke interesses (Kelchtermans & Labbe, 2006).

4 ONDERWIJSNIVEAUS

Het Vlaamse onderwijssysteem bevat drie onderwijsniveaus: het basisonderwijs, het secundair onderwijs en het hoger onderwijs. De organisatie en structuur van deze onderwijsniveaus wordt hieronder toegelicht en schematisch weergegeven (zie schema onderwijsstructuur). Verder wordt de algemene structuur van het volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs besproken.

Kinderen en jongeren met specifieke noden en behoeften waarvoor het reguliere onderwijs geen gepast aanbod kan leveren, kunnen terecht in het buitengewoon onderwijs. Hier krijgen ze tijdelijk of permanent speciale hulp op maat. De organisatie en de structuur van het buitengewoon onderwijs komen aan bod in periode 8 'Omgaan met diversiteit' en worden hier niet verder besproken.

4.1 Het basisonderwijs

Het kleuteronderwijs en het lager onderwijs vormen samen het basisonderwijs. Het kleuteronderwijs is bedoeld voor kinderen van tweeënhalf tot zes jaar. Zesjarige kinderen die nog niet voldoende rijp zijn, kunnen een jaar langer kleuteronderwijs volgen.

De doelstelling van het **kleuteronderwijs** is de ontwikkeling van de kinderen stimuleren op motorisch, cognitief en affectief vlak. Dit doet men door een veelzijdige vorming aan te bieden. Het aanbod bestaat uit de volgende leergebieden die in samenhang worden aangeboden: lichamelijke opvoeding, muzische opvoeding, Nederlands, wereldoriëntatie, wiskundige initiatie. De ontwikkelingsdoelen geven weer wat kinderen in het kleuteronderwijs leren (zie 2.3).

Het **lager onderwijs** is toegankelijk voor kinderen van zes tot twaalf jaar en bestaat uit zes opeenvolgende leerjaren. Een leerling moet minimum vier jaar doorbrengen in het lager onderwijs en maximaal acht jaar. Een uitzondering op de minimumduur kan door de overheid worden toegestaan.

In het lager onderwijs wordt de ontwikkeling van het kind verder gezet door voort te bouwen op het aanbod van het kleuteronderwijs. 'Wiskundige initiatie' wordt vervangen door 'wiskunde' en vanaf het vijfde leerjaar maakt 'Frans' ook deel uit van het curriculum. Verder wordt er aandacht geschonken aan thema's die de leergebieden overschrijden zoals 'sociale vaardigheden' en 'leren leren'. In de lagere school geven de eindtermen een omschrijving van welke minimumdoelstellingen kinderen op het einde van de lagere school bereikt moeten hebben (zie 2.3). Op het einde van het basisonderwijs krijgen de leerlingen die deze minimumdoelstellingen bereikt hebben een getuigschrift basisonderwijs (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

4.2 Het secundair onderwijs

4.2.1 Gewoon secundair onderwijs

Het secundair onderwijs is bedoeld voor leerlingen van twaalf tot achttien jaar. Na het met vrucht beëindigen van zes jaar ASO, TSO, KSO en zeven jaar BSO behalen leerlingen het diploma secundair onderwijs. Na zes jaar met vrucht te hebben beëindigd in het BSO ontvangt de leerling geen diploma, maar een studiegetuigschrift. Het diploma secundair onderwijs geeft toegang tot het hoger onderwijs. Enkele studierichtingen bijvoorbeeld geneeskunde en tandarts, vormen een uitzondering. Hiervoor moeten de leerlingen eerst een toelatingsproef afleggen.

Het secundair onderwijs kan opgedeeld worden in vier graden.

De eerste graad

De meeste leerlingen stromen van het basisonderwijs door naar het eerste leerjaar A van het secundair onderwijs. In dit leerjaar volgen alle leerlingen binnen eenzelfde school bijna volledig hetzelfde vakkenpakket. Slechts een klein gedeelte van het lessenrooster is opgesplitst in verschillende keuzevakken.

Leerlingen die een leerachterstand hebben opgelopen in het lager onderwijs of bij wie de vaardigheden minder aansluiten bij overwegend theoretisch onderwijs stromen door naar het eerste leerjaar B. Na het eerste leerjaar B kunnen leerlingen aansluiten bij het eerste leerjaar A of doorstromen naar het beroepsvoorbereidend leerjaar.

In het tweede leerjaar van de eerste graad kunnen leerlingen een keuze maken uit basisopties (opleidingen). Deze basisopties worden telkens aangevuld met eenzelfde gemeenschappelijk vakkenpakket voor alle leerlingen binnen dezelfde school. Het tweede leerjaar van de eerste graad biedt de nodige voorbereiding om bij het doorstromen naar de tweede graad een keuze te kunnen maken voor een studierichting in één van de vier onderwijsvormen (algemeen, beroeps-, kunst- of technisch secundair onderwijs) die het best aansluit bij zijn/haar interesses en capaciteiten.

Het beroepsvoorbereidend leerjaar (BVL) is eveneens een tweede leerjaar. Het bereidt leerlingen voor om in de tweede graad een studierichting te volgen binnen het beroepssecundair onderwijs. Binnen het BVL kunnen leerlingen een keuze maken uit verschillende opleidingen, namelijk beroepenvelden. Een specifiek beroepenveld wordt aangevuld met een pakket vakken dat elke leerling in eenzelfde school gemeenschappelijk volgt.

Tweede, derde en vierde graad

Vanaf de tweede graad wordt er een specifiekere studiekeuze gemaakt. Dit wordt mogelijk gemaakt doordat er naast een algemene gemeenschappelijke vorming een specifiek optioneel vakkenpakket gekozen kan worden. Vanaf de 2e graad worden vier onderwijsvormen onderscheiden. Binnen één onderwijsvorm kiest een leerling een studierichting.

De vier onderwijsvormen zijn:

- het algemeen secundair onderwijs (ASO): in deze onderwijsvorm wordt vooral belang gehecht aan een ruime theoretische vorming. Deze vorming bereidt jongeren vooral voor op de doorstroming naar het hoger onderwijs.
- het beroepssecundair onderwijs (BSO): hier ligt de nadruk op praktische vakken waarin de jongere een specifiek beroep leert. Naast deze praktische kennis ontvangt de jongere ook een algemene vorming.
- het technisch secundair onderwijs (TSO): deze onderwijsvorm legt de nadruk op algemene en technisch-theoretische vakken aangevuld met praktijklessen. Na het TSO heeft de jongere de mogelijkheid om een beroep uitoefenen of verder studeren in het hoger onderwijs.
- Het kunstsecundair onderwijs (KSO): deze onderwijsvorm koppelt een ruime algemene vorming aan een actieve kunstbeoefening. De jongere kan na het KSO verder studeren of met zijn diploma actief worden op de arbeidsmarkt.

Na de tweede graad volgt de derde graad. Hierin wordt het vakkenpakket en dus de vorming verfijnd met het oog op de latere beroepskeuze of studiekeuze in het hoger onderwijs. In de derde graad worden er ook een aantal nieuwe studierichtingen opgestart. Na het beëindigen van de derde graad is het mogelijk om nog een zevende jaar te volgen, dit ter voorbereiding op het hoger onderwijs of om zich verder te professionaliseren in een bepaald gebied.

In het beroepsonderwijs bestaat er ook een aantal specialisaties die kunnen gevolgd worden in een vierde graad (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, n.d.b).

In het TSO en KSO bestaan heel wat 7e specialisatiejaren. Deze werden vanaf september 2009 ondergebracht in een nieuw structuuronderdeel, het *Secundair na Secundair Onderwijs*, afgekort: Se-n-Se. Se-n-Se wordt door een gewone secundaire school georganiseerd en na afloop krijg je een 'certificaat'.

Eigen aan al deze opleidingen is dat ze sterk gericht zijn op de arbeidsmarkt en dat 'werkplekieren' (stages) een essentieel onderdeel vormen van het programma. Scholen kunnen voor de organisatie samenwerken met centra voor volwassenenonderwijs,

hogescholen, Syntra, Vdab, beroepssectoren, bedrijven,... Se-n-Se wil zowel de mogelijkheden naar tewerkstelling als naar hogere opleidingen bevorderen.

4.2.2 Deeltijds secundair onderwijs

Jongeren kunnen vanaf de leeftijd van 15 of 16 jaar overstappen van het voltijds onderwijs naar een deeltijds systeem.

Een eerste mogelijkheid is het volgen van een opleiding in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO). Dit onderwijs wordt georganiseerd in de Centra voor Deeltijds Onderwijs meestal verbonden aan een gewone secundaire school. In het DBSO volgen de leerlingen 15 lesuren per week aangevuld met praktijkervaring die aansluit bij hun opleiding. Jongeren die deze opleiding afronden, behalen een kwalificatiegetuigschrift of een getuigschrift van de tweede graad van het secundair onderwijs. Onder bepaalde voorwaarden kan je er ook het diploma secundair onderwijs behalen.

Naast het DBSO kunnen jongeren een leerovereenkomst afsluiten met een ondernemer-opleider. Dit systeem van de leertijd of 'leercontract' maakt het voor jongeren mogelijk om op een praktijkgerichte manier een opleiding voor een beroep als zelfstandige te volgen. De opleiding bestaat uit vier dagen praktijkopleiding aangevuld met één dag theoretische vorming per week. Wie de opleiding met vrucht beëindigt, ontvangt het getuigschrift 'leertijd'. Onder bepaalde voorwaarden kan je ook hier het diploma secundair onderwijs behalen (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, n.d.c).

Vanaf september 2017 worden de bestaande vormen van deeltijds secundair onderwijs vervangen door duaal leren. De ministers willen het huidig systeem van leren en werken opwaarderen tot een volwaardig alternatief voor het voltijdse onderwijs. Grootste verschillen met de huidige vormen van deeltijds leren zijn dat de jongere al kan kiezen voor duaal leren vanaf 15 jaar en dat ze op het einde van de rit hetzelfde diploma krijgen als de leerlingen die voltijds onderwijs volgen. Zelfs als jongeren er niet in slagen om hun einddiploma te halen, zullen ze toch deelcertificaten kunnen krijgen voor de vaardigheden die ze op de werkvloer hebben verworven. Op die manier willen de ministers bekomen dat duaal leren een volwaardige en positieve keuze wordt.

Binnen duaal leren zullen leerlingen het hele jaar door vaak op de werkvloer te vinden zijn (in tegenstelling tot stageperiodes in het huidige systeem). Het grote verschil ligt dus in het feit dat leerlingen bij duaal leren veel leerstof opdoen op de werkvloer in plaats van toepassen wat ze eerder op de schoolbanken hebben gezien (stage). In dit overgangsjaar mag de leerling zelf kiezen of hij instapt in het traject van duaal leren of de opleiding vooral op school aflegt.

In het schooljaar 2020-2021 zijn er 104 duale studierichtingen in het gewoon secundair onderwijs (Duaal leren Vlaanderen, 2020). Op de website <https://www.duaalleren.vlaanderen/opleidingen> kan je terugvinden welke studierichtingen duaal worden aangeboden.

4.2.3 Examencommissie Secundair Onderwijs

Leerlingen zijn niet verplicht om naar school te gaan. Er is immers enkel leerplicht. Bij de Examencommissie Secundair Onderwijs kunnen kandidaten examens afleggen en zo een diploma halen. De Examencommissie begeleidt kandidaten niet. Ze moeten dus zelf cursussen zoeken, opdrachten maken en studeren aan de hand van vakfiches voor elk vak. De examens testen alle leerstof van een vak voor een hele graad. Studiebewijzen van de Examencommissie kunnen gecombineerd worden met die van het secundair (volwassenenonderwijs). Als je alle verplichte vakken behaalde, haal je je diploma secundair onderwijs.

3e GRAAD					
7	VJ	VJ / Se-n-Se	Se-n-Se	Specialisatiejaar	
6	ASO	KSO	TSO	BSO	L&W
5	ASO	KSO	TSO	BSO	L&W
2e GRAAD					
4	ASO	KSO	TSO	BSO	L&W
3	ASO	KSO	TSO	BSO	L&W
1e GRAAD					
2A	2e leerjaar A		2B	2e leerjaar B	
1A	1e leerjaar A		1B	1e leerjaar B	

Vj = voorbereidend jaar op hoger onderwijs Se-n-Se = secundair na secundair of specialisatiejaar na TSO of KSO

Figuur 1. Secundair onderwijs (bron: Onderwijskiezer, 2020)

4.3 Het hoger onderwijs

Na het behalen van een diploma secundair onderwijs is de doorstroming naar het hoger onderwijs mogelijk. Bepaalde uitzonderingen laten het toe om zonder diploma secundair onderwijs het hoger onderwijs aan te vatten. In Vlaanderen bestaat het hoger onderwijs uit de volgende opleidingen: bacheloropleidingen, masteropleidingen, voortgezette

opleidingen, postgraduatoren, na- en bijscholingen en doctoraatsopleidingen (Vlaamse Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008).

4.3.1 Graduaatsopleidingen

Een graduaatsopleiding is de nieuwe naam voor de vroegere HBO5-opleidingen die je in een Centrum voor Volwassenenonderwijs kon volgen. Sinds 2019-2020 worden deze opleidingen aangeboden aan een hogeschool. Het is een beroepsgerichte opleiding die zich situeert tussen het secundair onderwijs en een professionele bachelor. Ze bereidt je voor op een beroep, maar je kan ook doorstromen naar een professionele bachelor. Een graduaatsopleiding omvat 90 of 120 studiepunten.

4.3.2 Bacheloropleidingen

Binnen de bacheloropleidingen is er een professioneel gerichte en een academisch gerichte bacheloropleiding. De studielast is bij bacheloropleidingen minstens 180 studiepunten, wat overeenkomt met drie voltijdse studiejaar.

De professioneel gerichte bacheloropleidingen bieden opleidingen die zich richten op de beroepspraktijk. Deze opleidingen worden enkel georganiseerd door hogescholen. Binnen de opleiding komt er theoretische en vakspecifieke kennis aan bod die de student voorbereidt op het uitoefenen van een beroep.

De academisch gerichte bacheloropleidingen bereidt studenten voor om door te stromen naar een masteropleiding. De algemene vorming en het verwerven van academische of artistieke competenties staat centraal.

4.3.3 Masteropleidingen

Een masteropleiding heeft als doelstelling het uitbreiden van de kennis en het verwerven van competenties die de student in staat stelt om zelfstandig te functioneren binnen algemene en specifieke wetenschappelijke vakgebieden of om zelfstandig kunsten te beoefenen.

De studieomvang is minstens 60 studiepunten wat gelijk is aan één voltijds studiejaar.

Om een masteropleiding te volgen moet je beschikken over het diploma van een academische bachelor. Na het behalen van het diploma van een professionele bachelor is het mogelijk om door te stromen naar een masteropleiding na de voltooiing van een schakelprogramma. Dit programma wordt door hogescholen en universiteiten zelf samengesteld.

4.3.4 Voortgezette opleidingen

Na het succesvol beëindigen van een bacheloropleiding is het mogelijk om een bachelor-na-bacheloropleiding te volgen. Een master kan een master-na-masteropleiding volgen.

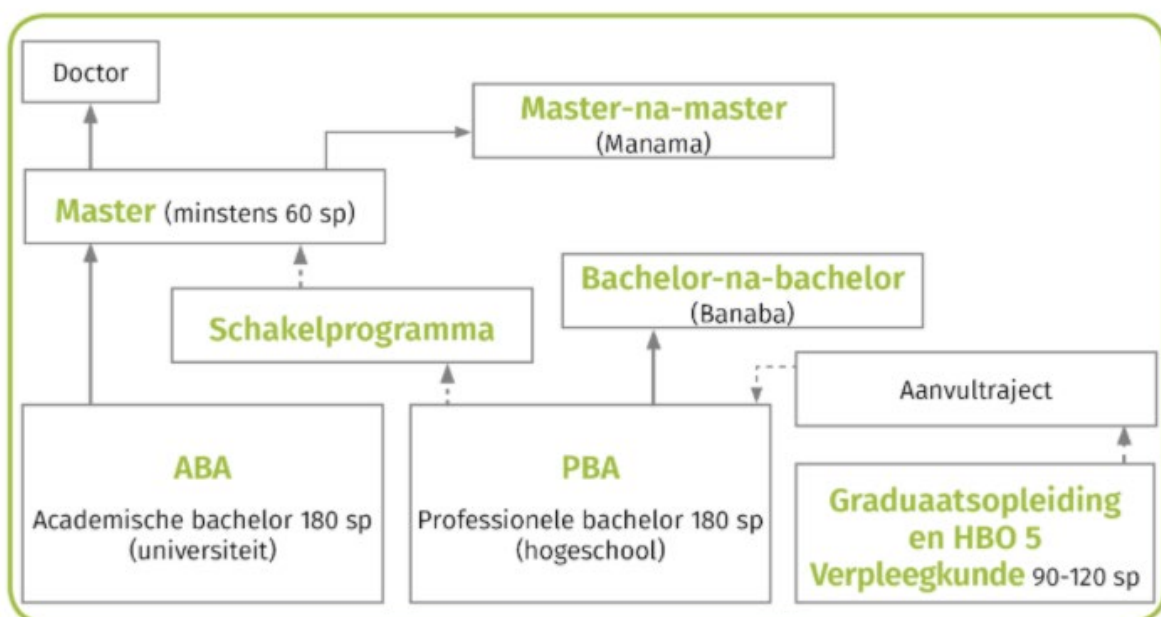
Tijdens deze opleidingen wordt op een verbredende en of verdiepende manier verder gebouwd op de reeds verworven competenties tijdens de bachelor- en/of masteropleiding.

4.3.5 Postgraduaten en na- en bijscholingen

Na het behalen van een bachelor- of masterdiploma is het mogelijk om een bijkomende professionele vorming te volgen. Hogescholen en universiteiten organiseren postgraduaten waarin studenten de reeds verworven competenties kunnen verbreden en verdiepen. Verder bieden hoger onderwijsinstellingen bij- en nascholingsmogelijkheden voor personen uit het werkveld die zich verder willen professionaliseren.

4.3.6 Doctoraatsopleidingen

Een doctoraatsopleiding heeft als doel een onderzoeker te vormen in het ontwikkelen van wetenschappelijke kennis. Tijdens de opleiding maakt de onderzoeker een proefschrift. Dit proefschrift moet duidelijk maken dat de onderzoeker beschikt over de bekwaamheid om nieuwe wetenschappelijke kennis te verwerven. Na de succesvolle afronding van het proefschrift wordt de graad van doctor gegeven. Dit kan enkel gebeuren door universiteiten.

Figuur 2: Hoger onderwijs (bron: Onderwijskiezer, 2020)

4.4 Anderstalige nieuwkomers

Anderstalige nieuwkomers zijn kinderen en jongeren die nog niet lang in België wonen en die niet voldoende Nederlands spreken of begrijpen om de lessen te kunnen volgen. Het is een diverse groep: kinderen van vluchtelingen en asielzoekers (al dan niet in een asielcentrum), kinderen die via gezinshereniging in België terechtkomen, niet-begeleide minderjarigen, adoptiekinderen, kinderen van werknemers van internationale organisaties in België ...

Scholen kunnen extra middelen krijgen om anderstalige nieuwkomers te begeleiden. In het **basisonderwijs** kunnen die leerlingen tijdens 1 tot maximaal 2 schooljaren beschouwd worden als anderstalige nieuwkomer. Dat kan in een aparte klas of gemengd met de andere leerlingen.

In het **secundair onderwijs** organiseert een aantal scholen een onthaaljaar of onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN). Maar ouders kunnen hun kind ook in een andere school inschrijven. Het onthaalonderwijs bestaat uit een onthaaljaar waarin de leerlingen Nederlands leren, maar er wordt ook ruimer gewerkt aan integratie en inburgering. Doel is dat de leerlingen na het onthaaljaar met succes kunnen starten in de studierichting en de onderwijsvorm die aansluit bij hun interesses en capaciteiten. Na het onthaaljaar is er een **vervolgschoolcoach** die de leerling bij de verdere studies in het secundair onderwijs ondersteunt, begeleidt en opvolgt. De vervolgschoolcoach kan ook de leerkrachten in de vervolgschool begeleiden (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2020c).

4.5 Volwassenonderwijs

Volwassenen met de leeftijd van minimum achttien jaar en jongeren die tegemoet zijn gekomen aan de voltijdse leerplicht kunnen binnen het volwassenonderwijs zich inschrijven voor een specifieke opleiding. Cursisten kunnen via deze weg een erkend diploma, getuigschrift of certificaat behalen.

Het Volwassenonderwijs onderscheidt twee onderwijsniveaus:

- **Basiseducatie:** de basiseducatie richt zich tot mensen die ondersteuning nodig hebben bij het aanleren van basisvaardigheden zoals Nederlands als tweede taal (NT2) lezen, schrijven, rekenen of computerkennis. Ze dienen deze basisvorming te volgen om beter te kunnen functioneren in de maatschappij of om een opleiding te kunnen volgen. Door het belang van deze basisvorming wordt deze cursus gratis aangeboden.

- Secundair volwassenonderwijs: het secundair volwassenonderwijs bestaat uit verschillende studiegebieden. De opleidingen binnen deze gebieden organiseren onderwijs op het niveau van het secundair onderwijs. Het studiegebied algemene vorming is de nieuwe naam voor het vroegere tweedekansonderwijs. Deze opleiding maakt het voor volwassenen mogelijk om alsnog een diploma secundair onderwijs te behalen.

4.6 Deeltijds kunstonderwijs

Het deeltijds kunstonderwijs (dko) wordt beschouwd als aanvullend onderwijs en heeft als doelstelling de kunstzinnige vorming te stimuleren. Deze vorming draagt bij tot de persoonlijke ontwikkeling van de cursisten. Ze maken kennis met verschillende kunstvormen en leren ze ook zelf te beoefenen. Kinderen, jongeren en volwassenen kunnen zich inschrijven om een opleiding te volgen in het dko.

Binnen het dko is het mogelijk om een keuze te maken uit volgende vier studierichtingen: beeldende kunst, muziek, woordkunst en dans (Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2008 en 2020b).

5 ONDERWIJSHERVORMING

5.1 Vanuit een visie

Het secundair onderwijs heeft de afgelopen decennia een aantal aanpassingen gekend, maar nooit een structurele verandering gedragen door een globale visie.

Ondertussen zijn er reeds verschillende commissies samengesteld met als opdracht een samenhangende visie uit te werken op het toekomstig secundair onderwijs.

Uit deze commissies blijkt dat men trots is op het Vlaamse onderwijs. Jongeren krijgen er een degelijke opleiding waar gedreven leraren dagdagelijks hun expertise inzetten.

De sterke punten zijn onder andere de leerplicht tot 18 en hoge kwaliteit, goede kennisoverdracht, aandacht voor leerlingenbegeleiding, grote inzet van de schoolteams, behoorlijk evenwicht tussen lokale autonomie en centrale sturing, ruime personeelsomkadering, enzovoort.

Toch is sterk onderwijs het aan zichzelf verplicht om ook de verbeterpunten te benoemen en aan te pakken en zo alle jongeren alle kansen te bieden. Er zijn globaal genomen een zestal redenen tot modernisering:

1. Eén op de 8 jongeren haalt geen diploma secundair onderwijs. De modernisering moet die ongekwalificeerde uitstroom terugdringen.
2. Te veel studierichtingen bieden niet wat ze beloven. Leerlingen worden niet in gelijke mate voorbereid op het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt: de verschillen tussen studierichtingen zijn groot.
3. Veel leerlingen doen, al van in het basisonderwijs, een leerjaar nog eens over. Zittenblijven wordt nog te vaak als enige mogelijkheid beschouwd om te differentiëren bij substantiële tekorten.
4. Sociale afkomst bepaalt nog te veel de school- en studiekeuze, de slaagkansen en studieresultaten van jongeren. Het huidige onderwijssysteem slaagt er niet in om sociale ongelijkheid weg te werken, ondanks de vele inspanningen en investeringen.
5. Eindtermen (wiskunde, Frans, PAV) worden onvoldoende bereikt in bepaalde richtingen. Er is ook geen eensgezindheid over de inhoud van algemene vorming.

De verhouding is niet altijd duidelijk tussen de eindtermen of de ontwikkelingsdoelen en de vakoverschrijdende eindtermen, net zomin als de operationalisering ervan in de leerplannen en handboeken.

6. Internationaal onderzoek toont aan dat zowel onze beste leerlingen als de grote middenmoot significant minder sterk beginnen te presteren. Onder meer voor leesvaardigheid en wiskunde (PISA-onderzoek: Programme for International Student Assessment).

Kortom: de uitgangspunten voor deze visie zijn de sterke punten van ons onderwijs, maar ook de verbeterpunten. Of anders gezegd: Het goede koesteren en versterken waar nodig!

5.2 De doelstellingen van de modernisering

Onderwijs moet jongeren niet alleen voorbereiden op de arbeidsmarkt. Het moet jonge mensen in de eerste plaats laten openbloeien en zo open, brede en sterke persoonlijkheden ontwikkelen. In onderwijs moet elke jongere uitgedaagd worden, zodat zoveel mogelijk jongeren een zo hoog mogelijk niveau kunnen halen.

Leerlingen moeten een beter beeld krijgen van wat ze kunnen. Ze moeten ontdekken wat hen interesseert en waar hun mogelijkheden liggen. Zo worden studiekeuzes weloverwogen keuzes, veel minder afhankelijk van de toevallige sociaaleconomische of sociaal-culturele situatie van leerlingen.

Het is de bedoeling dat alle leerlingen aan het einde van de rit minstens de sleutelcompetenties bezitten om goed te functioneren in de samenleving. Dat ze goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt of op verdere studies. En vooral, dat ze uitblinken in hun mogelijkheden.

Dé doelstelling is dat we het best mogelijke onderwijs voor elke leerling willen.

5.3 Hoe ziet het onderwijs er dan concreet uit?

Eerlijk? Dat weten we niet precies. Verschillende politieke partijen en onderwijsvakbonden hebben een andere kijk op de onderwijshervorming. Zo heb je bijvoorbeeld politieke partijen die erg pro de vernieuwing staan, en andere politieke partijen die eerder behoudsgezind zijn. Ook op de werkvloer zijn de meningen over de onderwijshervormingen sterk verdeeld.

Toch is de Vlaamse Regering erin geslaagd om op 13 januari 2017 de laatste hand te leggen aan de conceptnota's voor de modernisering van het secundair onderwijs. Deze vormen de verdere uitrol van het Masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs dat de vorige Vlaamse Regering op 4 juni 2013 heeft goedgekeurd. Maar, zoals wel vaker gebeurt in Vlaanderen, is ook hier het laatste woord nog niet over gezegd.

De belangrijkste veranderingen van wat nu voorligt.

- De overgang van de basisschool naar de secundaire school zal in de toekomst geleidelijker verlopen. De regering wil de leerlingen daarin versterken door een pakket van maatregelen waaronder proeftuinen differentiatie in het vijfde en zesde leerjaar, sterker onderwijs in moderne talen, een vlottere informatiedoorstroom tussen het basis- en het secundair onderwijs, ...
- Het getuigschrift basisonderwijs garandeert dat alle leerlingen dezelfde mogelijkheden hebben bij de start van het secundair onderwijs. In de eerste graad van het secundair onderwijs wordt de algemene vorming versterkt en moeten alle leerlingen een vooropgesteld niveau halen. Naast de algemene vorming komt er een keuzegedeelte om nieuwe vakken te verkennen of andere uit te diepen.
- Voor de eerste graad bestaat de lessentabel in een 1ste jaar uit 27 uur algemene vorming en 5 uur keuzegedeelte. Voor het 2^e jaar in de eerste graad zou er ruimte zijn voor 25 uur algemene vorming en 7 uur keuzegedeelte.
- In de tweede en derde graad worden de studierichtingen gereduceerd. De regering wil in de toekomst komen tot 8 verwante studiedomeinen (Taal en Cultuur, Stem, Kunst en Creatie, Land- en tuinbouw, Economie en organisatie, Maatschappij en welzijn, Sport, Voeding en Horeca...) waarbinnen de richtingen inhoudelijk worden geordend van abstract naar praktisch waarin de labels aso, tso, bso, kso en buso zichtbaar blijven (zie figuur matrix volgende bladzijde).
- Bij de herschikking van het aanbod wordt een indeling gemaakt naar finaliteit. Dat betekent dat er drie mogelijke groepen van studierichtingen zijn: de doorstroomrichtingen (voorbereiding op het hoger onderwijs), de arbeidsmarktgerichte studierichtingen (voorbereiding op rechtstreekse intrede op de arbeidsmarkt) en de studierichtingen met een dubbele finaliteit (voorbereiding op zowel hoger onderwijs als rechtstreekse intrede op de arbeidsmarkt).
- Scholen kunnen zich organiseren als domeinscholen of 'campusscholen'.

De vorderingen in de hervorming van het secundair onderwijs kan je volgen op

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/modernisering-secundair>

Hieronder vind je de matrix voor de tweede graad van het secundair onderwijs zoals die nu voorligt in de conceptnota van De Vlaamse regering.

(*) = niche-opleiding

	Finaliteit Doorstroom		Dubbele finaliteit (doorstroom / arbeidsmarkt)	Finaliteit Arbeidsmarkt	
	Domeinoverschrijdend ASO	Domeingebonden TSO/KSO	TSO/KSO	BSO	BUSO OV3
TAAL EN CULTUUR	Grieks-Latijn		Taal en Communicatie Toerisme	Organisatie en Logistiek	/
STEM	Latijn	Technologische Wetenschappen Biotechnische wetenschappen	Bouwtechnieken Elektromechanische technieken Elektrotechnieken Grafische technieken Houttechnieken Voertuigtechnieken Podiumtechnieken (*) Textieltechnieken (*) Zee- en binnenvaarttechnieken(*)	Bouw Schilderen en Decoratie Elektriciteit Hout Mechanica Printmedia	Basis Bouw Basis Hout Basismechanica
	Moderne talen				
	Natuurwetenschappen				
KUNST EN CREATIE	Sportwetenschappen	Architecturale en beeldende vorming (*) Beeldende en audiovisuele vorming (*) Dans (*) Muziek(*) Woordkunst-drama (*)	Architectuur en beeld Grafische technieken	Artistiek-creatieve bewerkingen	/
			Ballet (*) Creatie en mode (*) Fotografie (*) Podiumtechnieken (*)		
LAND- EN TUINBOUW	Topsport-Natuurwet. (*)	Biotechnische wetenschappen	Plant-, dier- en milieutechnieken	Plant, dier en milieu Paardenhouderij (*)	Groenvoorziening en -decoratie
ECONOMIE EN ORGANISATIE	Topsport-Economie(*)	Bedrijfswetenschappen	Bedrijf en organisatie Toerisme	Organisatie en Logistiek	Basis Organisatie en Logistiek
MAATSCHAPPIJ EN WELZIJN	Economische Wetenschappen	Zorg- en welzijnswetenschappen	Maatschappij en Welzijn	Haar- en Schoonheidsverzorging Moderealisatie Zorg en Welzijn	Basis Verzorging Confectie en Textielverzorging
SPORT			Humane Wetenschappen	Sport	Topsport (*)
		Topsport-Sportbegeleiding (*)			
VOEDING EN HORECA	Rudolf Steinerpedagogie(*) Yeshiva(*)	Biotechnische Wetenschappen	Bakkerijtechnieken Horeca Slagerijtechnieken Toerisme	Bakkerij Restaurant en Keuken Slagerij	Basis Bakkerij Basis Horeca Basis Slagerij

6 KWALITEITSZORG EN ONDERSTEUNING

Een belangrijke opdracht van de Vlaamse overheid is de bevordering en de bewaking van de kwaliteit van het onderwijs. Binnen de kwaliteitszorg van de overheid staat controle, ontwikkeling en begeleiding centraal. Deze drie aspecten vormen de 'kwaliteitsdriehoek'. De controle wordt uitgevoerd door de Onderwijsinspectie die deel uitmaakt van het departement onderwijs. De ontwikkeling van indicatoren en criteria die aangeven wat kwaliteit inhoudt, is de opdracht van de Entiteit Curriculum.

De derde zijde van de driehoek, begeleiding, nemen de pedagogische begeleidingsdiensten op zich. Zij staan in voor de begeleiding van de scholen.

Naast de kwaliteitsdriehoek voorziet de overheid nog bijkomende initiatieven ter ondersteuning van de bevordering van de kwaliteit van het onderwijs waaronder de centra voor leerlingenbegeleiding. De algemene werking van de verschillende instanties wordt hieronder weergegeven (Kelchtermans & Labbe, 2006).

6.1 De Onderwijsinspectie

De Onderwijsinspectie staat in voor de controle van het onderwijs. De inspecteurs gaan na of een school tegemoet komt aan de realisatie van de maatschappelijke opdracht en of de overheidsgelden op een verantwoorde manier worden ingezet.

Sinds september 2018 hanteert de Onderwijsinspectie een nieuwe manier van doorlichten, namelijk Inspectie 2.0. In deze doorlichtingsaanpak zijn volgende zaken belangrijk:

- Doorlichting gebeurt aan de hand van het 'referentiekader voor onderwijskwaliteit' (het OK), zie bijlage 1;
- Elke onderwijsinstelling wordt minstens één keer om de zes jaar doorgelicht;
- Er wordt samen met de onderwijsinstelling in dialoog gegaan over de kwaliteitsontwikkeling, vertrekkende vanuit de interne kwaliteitszorg van de school.
- Er worden enkel documenten opgevraagd die een rol spelen in de schoolwerking. Administratieve lasten worden beperkt.
- Er wordt zowel een controlerende als een stimulerende rol opgenomen.

Wat onderzoekt de Onderwijsinspectie?

De vragen waarmee de Onderwijsinspectie naar een school trekt, zijn:

1. In welke mate ontwikkelt de onderwijsinstelling haar eigen kwaliteit, met bijzondere aandacht voor de aansturing en de kwaliteitsbewaking van de onderwijsleerpraktijk?

2. In welke mate verstrekt de onderwijsinstelling kwaliteitsvol onderwijs dat tegemoetkomt aan de kwaliteitsverwachtingen uit [het Referentiekader voor Onderwijs \(OK\)](#)³ en respecteert ze de regelgeving?

Daartoe onderzoekt de Onderwijsinspectie 4 zaken:

- De kwaliteitsontwikkeling: Hoe zorgt een school zelf voor goed onderwijs (visie, organisatie, onderwijskundig beleid...)?
- Eén of meerdere kwaliteitsgebieden:
 - rapportering en oriëntering
 - leerlingenbegeleiding
 - omgaan met diversiteit
 - personeelsbeleid en professionalisering
- de onderwijsleerpraktijk: meer concreet de aanpak van een selectie van vakken
- de bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne

Op basis van het grondwettelijk recht 'vrijheid van onderwijs' is de inspectie niet bevoegd voor de controle op de gebruikte pedagogische methoden (zie 2.1.1). Evenmin is ze bevoegd voor de controle van de levensbeschouwelijke vakken.

Hoe gaat de Onderwijsinspectie te werk?

De Onderwijsinspectie gebruikt verschillende methoden om informatie te verzamelen:

- doornemen van informatie over en van de school (bv. schoolreglement, verslagen van de klassenraden, van vakgroepoverleg, cursussen, evaluatiemateriaal, vorig inspectieverslag...)
- observaties en lesbezoeken
- gesprekken met beleidsteam van de school, leerkrachten, leerlingbegeleiders, CLB, leerlingen, ouders...
- bezoek aan de gebouwen

Het verslag

De uiteindelijke bevindingen van het inspectieteam komen samen met het advies in het doorlichtingsverslag terecht.

Elk verslag eindigt met een advies aan de minister. Er zijn twee adviezen mogelijk.

³ Het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit vind je op <http://mijnschoolisok.be/wp-content/uploads/referentiekader.pdf>

Indien de school in voldoende mate tegemoetkomt aan de erkenningsvoorwaarden, formuleert het doorlichtingsteam een **gunstig advies**. Dit advies heeft 2 varianten:

- een gunstig advies zonder meer
- een gunstig advies met de verplichting om te werken aan de tekorten.

Indien de school onvoldoende tegemoetkomt aan de erkenningsvoorwaarden, kan het doorlichtingsteam een ongunstig advies formuleren. Dit advies heeft 2 varianten:

- een ongunstig advies waarbij het bestuur zich engageert om zich door externen te laten begeleiden om de tekorten bij te werken. Er komt een nieuwe doorlichting. De Onderwijsinspectie bepaalt wanneer, afhankelijk van de ernst en de aard van de tekorten.
- een ongunstig advies waarbij de procedure wordt opgestart om de erkenning van de school in te trekken (Onderwijsinspectie, 2020).

De website van de onderwijsinspectie bevat nog meer gedetailleerde informatie over o.a. de principes achter de doorlichtingsaanpak en andere opdrachten die de onderwijsinspectie vervult.

<https://www.onderwijsinspectie.be/>

Online

6.2 Entiteit Curriculum

De Entiteit Curriculum is een dienst die werkt in opdracht van het departement onderwijs. Deze entiteit ontwikkelt methoden om de kwaliteit van het onderwijs te kunnen garanderen en controleren. De belangrijkste taken van de Entiteit Curriculum zijn de ontwikkeling van eindtermen, ontwikkelingsdoelen en basiscompetenties en de ontwikkeling van criteria voor het goedkeuren van leerplannen.

6.3 Pedagogische begeleidingsdiensten

Per onderwijsnet kunnen scholen een beroep doen op de ondersteuning van pedagogische begeleidingsdiensten. Pedagogische adviseurs bieden o.a. begeleiding bij het opstellen van het schoolwerkplan, het opstellen van een jaarverslag van de activiteiten en bij de professionalisering van leraren (zie afstudeermodule 3 EASO).

6.4 Centrum voor leerlingenbegeleiding

Het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) is een door de overheid gefinancierde dienst waarop leerlingen, scholen en ouders beroep kunnen doen voor het verkrijgen van informatie, hulp en begeleiding. Deze dienstverlening is kosteloos. De basisopdracht van de CLB's bestaat uit het bevorderen van het welbevinden van de leerlingen. De centra

stellen het belang van de leerling centraal. Om deze doelstelling na te streven, bieden de centra ondersteuning op de volgende domeinen: het leren en studeren, de schoolloopbaan, de preventieve gezondheidszorg en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Een CLB heeft een vraaggestuurde aanpak. De centra bieden ondersteuning op vraag van leerlingen, ouders of scholen. Deze mogelijke acties worden in overleg met de school vastgelegd. Naast deze vraaggestuurde aanpak werkt het CLB met een verplicht aanbod. Naast verplichte medische bezoeken organiseert het CLB verplichte begeleiding bij spijbelgedrag (vanaf 10 halve dagen problematische afwezigheid).

Van een CLB wordt verwacht dat het emancipatorisch werkt. Leerlingen die bedreigd zijn in hun ontwikkeling en in hun leerproces, door hun sociale achtergrond en leefsituatie, krijgen bijzondere aandacht. De zwakste doelgroep wordt het meest intensief begeleid.

Vanuit een multidisciplinaire benadering tracht een centrum preventief en remediërend te werken. In een CLB is er een samenwerking van psychologen, pedagogen, maatschappelijk werkers, artsen en verpleegkundigen. Indien nodig worden andere professionals ingeschakeld, bv. kinesisten, logopedisten, enz. (Kelchtermans & Labbe, 2006).

REFERENTIES

- Commissie Monard (20 april 2009). *Kwaliteit en kansen voor elke leerling. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 17 augustus 2012, van <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/0424-visienota-SO-Monard.htm>.
- De Corte, E., e.a.(1981). *Beknopte Didaxologie*, Groningen: Wolters-Noordhoff
- Duaal Leren Vlaanderen (2020). *Leren in een onderneming én op school*. Geraadpleegd op 4 september 2020, van <https://www.duaalleren.vlaanderen/home>
- Dochy, F., & Nickmans, G. (2005). *Competentiegericht opleiden en toetsen*. Boom: Lemma uitgevers.
- Kelchtermans, G., & Labbe, J. (2006). *Wie is wie in het Vlaamse onderwijslandschap? Een situering van de verschillende actoren uit het onderwijsbeleid*. [Cursus]. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Lagerweij, N., Lagerwije, J. (2004). *De dynamiek van een onderwijsverandering*. Antwerpen - Apledoorn: Garant. p. 17-23, 30-35
- Lowyck, J., Verloop, N. (1995). *Onderwijskunde. Een kennisbasis voor professionals*. Leuven: Wolters, p.79-90.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs (2001). *Informatiemap voor de onderwijspraktijk. Gewoon basisonderwijs*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/57.pdf>
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs (2002). *Over de grenzen. Vakoverschrijdende eindtermen in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/eDocs/pdf/141.pdf>
- OKO (2020) *OKO? Even voorstellen...* Geraadpleegd op 11 september 2020, van <https://www.oko.be/>
- Onderwijsinspectie (2020) *Informatie over de doorlichting. Gewoon secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 7 september 2020, van [https://www.onderwijsinspectie.be/sites/default/files/atoms/files/gso-informatie over de doorlichting 0.pdf](https://www.onderwijsinspectie.be/sites/default/files/atoms/files/gso-informatie%20over%20de%20doorlichting%200.pdf)
- Smet, P. (2010) *Mensen doen schitteren. Eerste oriëntatienota hervorming secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 19 augustus 2012, van [http://www.pascalsmet.be/media/uploads/notas/20100914_orienteringsnota hervormingso.pdf](http://www.pascalsmet.be/media/uploads/notas/20100914_orienteringsnota_hervormingso.pdf)
- Standaert, R., Troch, F., Peeters, I. & Piedfort, S. (2006). *Leren en onderwijzen. Inleiding tot de Algemene Didactiek*. Leuven: Acco..
- Tielemans, J. (2001). *Psychodidactiek*. Antwerpen/Apledoorn: Garant

- Van den Berghe, W., Bossaerts, B. (red.). (2004). *Accent op talent. Een agenda voor vernieuwing*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant. p.51-54
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2004). *Basisonderwijs: definitie eindtermen en ontwikkelingsdoelen*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/basisonderwijs/info/tekstdefinitieET.htm>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Onderwijs in Vlaanderen. Een brede kijk op het Vlaamse onderwijslandschap*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/?get=NL&nr=103&i=190>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010a). *Secundair onderwijs: VOET 2010 in 20 vragen*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/faq/faqvoe.htm#1>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010b). *Veelgestelde vragen: minstens één jaar naar de Nederlandstalige kleuterklas*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/basisonderwijs/kleuterparticipatie/professional/faq/taalproef-20-05-2010.pdf>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2013). *Masterplan hervorming secundair onderwijs. Versie 4.06.*, Geraadpleegd op 1 september 2014, van www.hervormingsecundair.be
- [Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming \(2020a\). *Leerplicht van 5 tot 18 jaar*](#). Geraadpleegd op 4 september 2020, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerplicht-van-5-tot-18-jaar>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2020b) *Wegwijs in het hoger onderwijs*. Geraadpleegd op 4 september 2020, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/wegwijs-het-hoger-onderwijs>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2020c) *Onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers*. Geraadpleegd op 4 september 2020, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/ouders/naar-school/vanuit-of-naar-het-buitenland/vanuit-het-buitenland/onthaalonderwijs-voor-anderstalige-nieuwkomers>
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (n.d.a). *Gids voor leraren. Inrichtende macht*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van http://www.ond.vlaanderen.be/gidsvoorleraren/1indienst/inrichtende_macht.htm
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (n.d.b). *De structuur van het gewoon voltijds secundair onderwijs: een woordje uitleg*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/SO/uitleg_structuur_so.htm
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (n.d.c). *Deeltijds secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 9 juni, 2010 van <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/dbso/>

- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (n.d.d). *Structuur van het volwassenenonderwijs*. Geraadpleegd op 9 juni 2010, van <http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/volwassen/structuur.htm>

Bijlage 1: Referentiekader voor Onderwijskwaliteit

Bijlage 1: Referentiekader voor Onderwijskwaliteit

Het OK referentiekader voor onderwijskwaliteit

Rubriek
Deelrubriek
Kwaliteitsverwachting

Resultaten en effecten		Ontwikkeling stimuleren				Beleid	
		Doelen		Begeleiding		Beleid	
R1	De school bereikt de minimaal gewenste output bij een zo groot mogelijke groep van lerenden.					BL1	De school ontwikkelt en voert een gedragen, geïntegreerd en samenhangend beleid rekening houdend met haar (ped)agogisch project.
R2	De school streeft naar welbevinden en betrokkenheid bij alle lerenden en het schoolteam en naar tevredenheid bij ouders en bij andere relevante partners.	D1	Het schoolteam realiseert doelgericht een brede en harmonische vorming die betekenisvol is.	B1	Het schoolteam geeft de begeleiding vorm vanuit een gedragen visie en systematiek en volgt de effecten van de begeleiding op.	BL2	De school geeft haar organisatie vorm op het vlak van cultuur en structuur.
R3	De school streeft bij elke lerende naar zoveel mogelijk leerwinst.	D2	Het schoolteam hanteert doelen die sporen met het gevalideerd doelenkader en zorgt voor samenhang tussen de doelen.	B2	Het schoolteam biedt begeleiding zowel op het vlak van leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren als preventieve gezondheidszorg.	BL3	De school werkt participatief en responsief.
R4	De school stimuleert de studievoortgang van elke lerende.	D3	Het schoolteam hanteert uitdagende en haalbare doelen.	B3	Het schoolteam biedt elke lerende een passende begeleiding met het oog op gelijke onderwijskansen.	BL4	In de school heerst een innovatieve en lerende organisatiecultuur.
R5	De school waarborgt de toegang tot onderwijs voor elke lerende.	D4	Het schoolteam expliciteert de doelen en de beoordelingscriteria.	B4	Het schoolteam geeft de begeleiding vorm samen met de lerende, de ouders/thuisomgeving en andere relevante partners.	BL5	De school bouwt samenwerkingsverbanden uit die het leren en onderwijzen ten goede komen.
R6	De school streeft naar effecten op langere termijn bij alle lerenden.	Vormgeving onderwijsleerproces en leef- en leeromgeving		Opvolging		BL6	De school communiceert transparant over haar werking met alle betrokkenen.
Kwaliteitsontwikkeling						Onderwijskundig beleid	
K1	De school ontwikkelt haar loyaliteit vanuit een gedragen visie die vertaald is in de onderwijsleerpraktijk.	V1	Het schoolteam en de lerenden creëren samen een positief en stimulerend school- en klasdimaat.	O1	Het schoolteam geeft de lerenden adequate feedback met het oog op de voortgang in het leer- en ontwikkelingsproces.	BL7	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend beleid op het vlak van leren en onderwijzen.
K2	De school evalueert haar werking cyclisch, systematisch en betrouwbaar vanuit de resultaten en effecten bij de lerenden.	V2	Het schoolteam en de lerenden gaan positief om met diversiteit.	O2	Het schoolteam evalueert op een brede en onderbouwde wijze het onderwijsleerproces en het behalen van de doelen.	Personeels- en professionaliseringbeleid	
K3	De school borgt en ontwikkelt de kwaliteit van de onderwijsleerpraktijk.	V3	De leef- en leeromgeving en de onderwijsorganisatie ondersteunen het bereiken van de doelen.	O3	Het schoolteam stuurt het onderwijsleerproces bij op basis van de feedback- en evaluatiegegevens.	BL8	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend personeelsbeleid dat integraal en samenhangend is.
		V4	Het schoolteam biedt een passend, actief en samenhangend onderwijsaanbod aan.	O4	Het schoolteam beslist en rapporteert onderbouwd over het behalen van de doelen bij de lerende.	BL9	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend professionaliseringsbeleid en heeft hierbij specifieke aandacht voor beginnende leraren.
						Financieel en materieel beleid	
						BL10	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend financieel en materieel beleid.
						BL11	De school beheerst de kosten voor alle lerenden.
						Fysieke en mentale veiligheid van de leef-, leer- en werkomgeving	
						BL12	De school ontwikkelt en voert een doeltreffend beleid met het oog op de fysieke en mentale veiligheid van de leef-, leer- en werkomgeving.